

УДК 75.052.071.
1(477)“20”

DOI:10.30857/2617-
0272.2021.4.8.

МАЗУР В. П.

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

СПЕЦИФІКА ХУДОЖНЬОЇ МОВИ СЕРГІЯ ГЕРАСИМЕНКА

Мета дослідження – аналіз стилістичних особливостей манери художника Сергія Герасименка в мистецьких творах, що увійшли до опорядження Ставропільської козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві.

Методологія. Для проведення дослідження було застосовано історичний і порівняльний методи, а також мистецтвознавчі методи образно-стилістичного і формального аналізу.

Результати. Досліджено станкові живописні мистецькі твори, створені митцем упродовж 2004–2005 рр., що належать до опорядження Ставропільської козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві. Увагу приділено окремим роботам С. Герасименка, доступним на момент нашого інтерв'ю. Для статті за основу взято твори мистця, присвячені релігійній тематиці. Зокрема, проаналізовано художні підходи Сергія Герасименка до створення мистецьких творів релігійної тематики. Увагу акцентовано на роботах, що репрезентують його авторську художню манеру і вказують на високий потенціал художника. Вивчено етапи формування мистця, наголошено на впливі наставників та колег, що позначився на розвиткові його власної неповторної манери. Висвітлено особливості почерку С. Герасименка у трактуванні форми, побудові композиції й колористичному вирішенні станкових живописних творів.

Наукова новизна. Вперше до наукового обігу введено ім'я художника Сергія Герасименка. Розглянуто образно-стилістичні особливості художньої мови мистця в опорядженні Ставропільської козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці. Проаналізовано низку робіт мистця, де виразно простежуються конструктивні особливості композиційних прийомів, авторська манера та індивідуальність задуму.

Практична значущість. Дослідження дало змогу проаналізувати творчість сучасного українського художника Сергія Герасименка періоду створення ним частини опорядження Ставропільської козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві, зокрема, розглянуто композиційні, колористичні та стилістичні особливості, притаманні його манері; систематизовано окремий пласт створених ним робіт, – усе це разом сприятиме вивченню та популяризації його творчості. Результати дослідження пропагуватимуть українську культуру у світі.

Ключові слова: Сергій Герасименко; художник; стилістичні вирішення; Ставропільська козацька церква Покрови Пресвятої Богородиці у Києві.

Вступ. Сергій Герасименко народився, живе і працює в Києві. Це один з найцікавіших митців сучасної України, – провідний фахівець у царині монументального мистецтва. Його вчителями були Володимир Недайборщ та Микола Стороженко. Проте, стиль мистця сформувався під впливом живопису Володимира Недайборща. Сергій Герасименко, як здібний студент, з легкістю сприймав академічні постановки. Цікаво, що у майстерні живопису та храмової культури при НАОМА академічні завдання студентів творчо переосмислювалися молоддю завдяки творчому підходу до

їхнього виконання. Молодий митець майстерно вправлявся у композиційних вирішеннях. Він аналітично й виважено компопував площину полотна; для його робіт притаманні засади композиційної симетрії, співмірності й балансу. Вони, за всієї своєї логічності, наділені неймовірним колористичним світосприйняттям майстра і своєрідною інтелектуальною манерою письма.

Аналіз попередніх досліджень. Історії створення опорядження Ставропільської козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві присвячено статтю в альбомі «Свято-Богородичні храми

у «другому Єрусалимі» – місті Києві» [7, С. 24, С. 28, С. 116–145].

Слід зауважити, що в 1992 році творчості юного Сергія Герасименка було присвячено статтю в англомовному виданні [11, С. 6]. Ім'я студента С. Герасименка згадується у працях, присвячених педагогічній діяльності його вчителя М. Стороженка; у цих працях опубліковані й репродукції його творів [2, С. 15, С. 52, С. 100; 5, С. 182; 6, С. 79; 8, С. 177, С. 183]. Роботи мистця розміщені у каталогах пленерів, що відбувалися в Україні та поза її межами [9, С. 95; 10].

Постановка завдання. Мета статті – дослідити особливості стилістичної манери художника Сергія Герасименка у мистецьких творах, що належать до опорядження Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві.

Результат дослідження. Художнім творам Сергія Герасименка притаманна пізнавана манера, якій властивий потужний малюнок з ідеально виваженими й прорахованими пропорціями. Конструктивність композиційної схеми вибудовується за допомогою ракурсу тіл та предметів, що наділені символічним змістом. Динаміку композиційного рішення підкреслено контрастними плямами кольорів та вивіреними поєднаннями графічних ліній, за допомогою яких створюються образи.

Мистецтво Сергія Герасименка насичене прихованим драматизмом: зовнішня безпристрасність притаманна навіть найтрагічнішим сюжетам у виконанні майстра. Його творам церковно-релігійного малярства властиве тонке опрацювання деталей, ретельне світло-тіньове моделювання форми. Художник майстерно зображує постаті й відтворює образи, завдяки вродженому відчуттю композиції. Форма передачі глибинних думок та новітніх ідей автора відповідає змістові зображення.

Авторству Сергія Герасименка у просторі Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві належать ікони «Страсті Христові», «Успіння Богородиці» та «Архангел Михаїл», «Не ридай мене, Мати» (Оплакування), «Христос-Виноградна Лоза», «Тайна вечеря» та святковий ряд іконостаса, виконані майстром упродовж 2004–2005 рр. [7, С. 24, С. 28, С. 116–145]. До замовлення Сергій Герасименко ставився відповідально, виконував його ретельно й був вимогливим до себе. Завдяки цьому йому вдалося досягнути цілісності, простоти й водночас змістовності зображень. Ікони святкового чину іконостаса у просторі Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві є відображенням візантійських традицій у вирішенні сюжетного наповнення чину, що ілюструє головні події з життя Ісуса Христа і Богородиці. За колористичним вирішенням чин є одним із гармонійно скомпонованих рядів вказаного іконостаса. Доручення виконання й завершення композиції чину С. Герасименкові забезпечило єдність манери, виваженість ритму, однотайність декоративного вирішення тла й колористичних акцентів у побудові цілісної композиції празникового ряду.

Ікона «Архангел Михаїл» має авторське вирішення – перед нами статична й впевнена постать архістратига Михаїла, поставленого Господом над усіма янголами, ангела світла, що з готовністю підняв меч для захисту. Колористичне вирішення цієї ікони пронизане глибокими червоними, синіми кольорами й підкреслене золотом, насичене динамікою драперій.

Найвидатніший твір Сергія Герасименка в опорядженні Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві – «Страсті Христові» з центральним зображенням сцени «Не ридай мене, Мати» («Оплакування») та інших композиційно пов'язаних сцен (іл. 1, іл. 2).

Іл. 1. С. Герасименко "Страсті Христові", 2004–2005 рр., Київ, авторська техніка

Іл. 2. С. Герасименко "Не ридай мене, Мати (Оплакування)", 2004–2005 рр., Київ, авторська техніка

Талант іконописця Сергія Герасименка з особливою силою розкрився в іконі «Страсті Христові». Образи Христа і Марії пророблені з ідеальною точністю анатомічного відтворення, з творчим переосмисленням зображення розп'ятого, виснаженого тортурами вже мертвого тіла Христа, що досягнуто художником за допомогою напруженого світлотіньового моделювання. Лик Богородиці передає материнський біль, моделювання якого стримане завдяки світлотіньовому контрасту: лик Богородиці контрастує з уже мертвим ликом Христа. Зображення постатей поєднане з декоративним, подекуди умовним виконанням деталей одягу і тла (використання золота надає іконі архаїчності). Не зважаючи на творчу манеру художника, трактування окремих деталей і просторову побудову композиції, твори Сергія Герасименка близькі до естетики пізнього Середньовіччя і сповнені духом українського бароко. Зображення Ісуса

Христа створене таким, що має викликати у віруючих співчуття й благоговіння. Не зважаючи на трагізм сюжету, у змісті ікони, в її назві наявна звістка про Воскресіння, що міститься у назві «Не ридай Мене, Мати, бачачи у гробі...» зі Страсного піснеспіву Великої Суботи.

Для Сергія Герасименка важливим є факт розміщення ікони в опорядженні храму. Це добре відчувається під час мистецтвознавчого аналізу образу «Христос – Виноградна Лоза». Характерні акценти у вирішенні форми, як первісно було задумано майстром і замовником, пояснюються місцем розташування ікони в інтер'єрі Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці – на південній стіні; згодом ікону перемістили на північну стіну, змінивши первинний задум художника, бо саме на цю ікону (на даний час) падає світло з вікон церкви. Невипадковим є і той факт, що ікони та розпис дерев'яних церков України, які

знаходились на північній стіні, були світліші, аніж ті, що на південній. Тому досить виразними за образно-пластичним вирішенням є форми чаші та виноградної лози.

На полотнах Сергія Герасименка вражає не лише світлотіньове вирішення, але й кожна виважена та проаналізована деталь композиції. Надзвичайно обдарований художник, якому доступні інструменти світлотіньового моделювання, перспективи та вправність у колористичному вирішенні.

Центральну композицію «Не ридай мене, Мати» («Оплакування») фланковано сценами з бароковими впливами. Умовність відтворення інтер'єрів та пейзажів тяжіє до традиції середньовічної української ікони, збагаченої авторською манерою моделювання психологічних образів, індивідуальності постатей і декоративності драперій одягу Христа (сцена «Несіння хреста»). За допомогою техніко-технологічних особливостей левкасу та продуманої авторської техніки мистець акцентує увагу глядача на символічності предметів в інтер'єрі, як-то чаша у сцені «Тайна вечеря». Ікона авторства Сергія Герасименка за тематикою й іконографічним матеріалом споріднена з іконою невідомого художника «Страсті Христові» кінця XVI століття, що походить із церкви Успіння Пресвятої Богородиці села Білі Ослави Івано-Франківської області [1; 4, С. 21–32], але з притаманною суто йому манерою письма.

Барокове начало твору прочитується через оздоблення; майстер не боїться надати умовному золотому тлу надмірної рельєфності флористичного орнаменту, який «...мав значення алегорії, пов'язаної з життям, смертю і воскресінням через смерть» [3, С. 29].

Сергій Герасименко митець-інтелектуал, він переосмислює свій

мистецький твір, надаючи йому змістовного наповнення; на думку художника «Традиція Візантійської ікони (грецької) передати, донести через пензель іконописця вогонь – відгомін духовного світу. І тілесне підпорядковане золотому сяйву вищого світу. А в українській бароковій іконі той досконалий світ втілюється через багатство драперій, рослинних квіткових мотивів. Бо довколишнє – безсмертне. Замирає і відновлюється, а людська природа – смертна» [1].

Зауважимо, що флористичні елементи золотого тла на іконі авторства Сергія Герасименка є відгомонам традицій сницарства українських барокових іконостасів. Чудове декорування й тонко прописані деталі твору зачаровують своєю експресією зрілого мистця. Вражає строгий розрахунок і ясність у структурі простору центральної композиції, точність у побудові елементів.

Висновки. Розмаїтий арсенал художніх прийомів, вживаних Сергієм Герасименком у своїй творчості, потребує всебічного дослідження, що сприятиме популяризації української культури як у середині країни, так поза її теренами. Художник універсальний, в нього кожен задум втілений у своєрідній манері, за допомогою різних технік, які сприяють розкриттю ідейної наповненості твору. Митець, який ніколи не повторюється, обдарований винятковим мистецьким талантом.

Образно-стилістична привілейованість і специфіка художньої мови іконопису Сергія Герасименка виявилися у творах, створених майстром для опорядження Ставропігійної козацької церкви Покрови Пресвятої Богородиці у Києві (Мамаєва Слобода). Завдяки оригінальній манері, твори С. Герасименка добре запам'ятовуються й безпомилково упізнаються, створюючи довкола глядача своєрідний власний світ.

Література

1. Мазур В. Розмова з Сергієм Герасименком: [аудіозапис, 26.07.2021]. Архів В. Мазур. Київ.

2. Від школи до храму, або Літопис майстерні монументального живопису та храмової культури. Під керівництвом професора

М. А. Стороженка: 15 літ МЖХК: альбом. НАОМА; НАМУ; НСХУ; вступ. слово А. В. Чебикін; авт. проекту М. Стороженко; упоряд. кат.: О. Соловей, А. Коваленко. Київ: Дніпро, 2010. 160 с.

3. Ковальчук Н. Д. Символічний лад українського бароко. *Наукові записки*. Т. 19. Теорія та історія культури. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ. 2001. С. 27–30. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10244/Kovalchuk_Sy_mvolichnyi_lad_ukrainskoho_baroko.pdf (дата звернення: 10.12.2021).

4. Мазур В. Страсний контекст дипінті у творах українського середньовічного малярства. *Studia o kulturze cerkiewnej w dawnej Rzeczypospolitej*. Red. A. Groniek, A. Z. Nowak. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2019. Т. 2. Р. 21–32.

5. Муляр Л. Навчально-творча майстерня живопису і храмової культури Миколи Стороженка в НАОМА. *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*. 2009. Вип. 5. С. 177–183.

6. Муляр Л. Навчально-творча майстерня живопису і храмової культури Миколи Стороженка в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. Тенденції та перспективи. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2008. № 4. С. 75–80.

7. Галайба В. Свято-Богородичні храми у «другому Єрусалимі» – місті Києві: альбом. Передм., післямова, наук. ред. Д. Степовик. Київ: Автограф, 2008. 368 с.

8. Соловей О. Творчий універсалізм Миколи Стороженка в мистецтві України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.05 "Образотворче мистецтво". Київ, 2021. 196 с.

9. Українські художники сакрального малярства кінця ХХ – поч. ХХІ ст. Київ, 2008. 111 с.

10. Apokalipsa. VIII Międzynarodowe warsztaty ikonopisów. Pod red. K. Jakubowskiej-Krawczyk. M. Sory. Nowica, 2016.

11. Zharnikova L. Closeup. Beginning. *News from Ukraine*. 1992. № 49. Р. 6.

References

1. Mazur, V. (2021). *Rozmova z Serhiem Herasymenom* [Conversation with Serhiy

Gerasimenko]: audiozapys. Arkhiv V. Mazur. Kyiv [in Ukrainian].

2. Storozhenko, M. (Auth.) (2010). *Vid shkoly do khramu, abo Litopys maisterni monumentalnoho zhyvopysu ta khramovoi kultury pid kerivnytstvom profesora M. A. Storozhenka: 15 lit MZhKhK : albom* [From school to church, or Chronicle of the workshop of monumental painting and temple culture under the guidance of Professor MA Storozhenko: 15 years of MZhHK]. NAOMA; NAMU; NSKhU; A. V. Chebykin (Introd. Art); O. Solovei, A. Kovalenko (Comp.). Kyiv: Dnipro. 160 p. [in Ukrainian].

3. Kovalchuk, N. D. (2001). *Symvolichnyi lad ukrainskoho baroko* [The symbolic system of the Ukrainian Baroque]. *Naukovi zapysky – Proceedings*, Kyiv, 19, 27–30. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10244/Kovalchuk_Sy_mvolichnyi_lad_ukrainskoho_baroko.pdf (Last accessed: 10.12.2021) [in Ukrainian].

4. Mazur, V. (2019). *Strasnyi kontekst dypinti u tvorakh ukrainskoho serednovichnoho maliarstva* [Passionate context of diptychs in the works of Ukrainian medieval painting]. *Studia o kulturze cerkiewnej w dawnej Rzeczypospolitej*. A. Groniek, A. Z. Nowak (Ed.), Kraków: Księgarnia Akademicka, 2, 21–32 [in Ukrainian].

5. Muliar, L. (2009). *Navchalno-tvorcha maisternia zhyvopysu i khramovoi kultury Mykoly Storozhenka v NAOMA* [Educational and creative workshop of painting and temple culture of Mykola Storozhenko in NAOMA]. *Suchasni problemy khudozhnoi osvity v Ukraini – Contemporary problems of art education in Ukraine*, Kyiv, 5, 177–183 [in Ukrainian].

6. Muliar, L. (2008). *Navchalno-tvorcha maisternia zhyvopysu i khramovoi kultury Mykoly Storozhenka v Natsionalnii akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury. Tendentsii ta perspektyvy* [Educational and creative workshop of painting and temple culture of Mykola Storozhenko at the National Academy of Fine Arts and Architecture. Trends and prospects]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv: zb. nauk. st. – Bulletin of the Kharkiv State Academy of Design and Arts*: 4, 75–80 [in Ukrainian].

7. Halaiba, V. (2008). *Sviato-Bohorodychni khramy u «druhomu Yerusalymy» – misti Kyievi* [Holy Mother of God churches in the "second Jerusalem" – the city of Kiev]: albom. D. Stepovyk (Ed.). Kyiv: Avtohrad. 368 p. [in Ukrainian].

8. Solovei, O. (2021). *Tvorchyi universalizm Mykoly Storozhenka v mystetstvi Ukrainy druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia* [Mykola Storozhenko's creative universalism in the art of Ukraine of the second half of the XX – beginning of the XXI century]. Candidate's thesis. Kyiv. 196 p. [in Ukrainian].

9. *Ukrainski khudozhnyky sakralnoho maliarstva kintsia XX – poch. XXI st.* [Ukrainian Painters of

Sacred Art at the End of the 20th – Beginning of the 21st century] (2008). Kyiv. 111 p. [in Ukrainian].

10. Jakubowskiej-Krawczyk, K, Sory, M. (Ed.) (2016). *Apokalipsa. VIII Międzynarodowe warsztaty ikonopisów* [Apocalypse. VIII International Icon Writing Workshop]. Nowica, 2016 [in Polish].

11. Zharnikova, L. (1992). Closeup. Beginning. *News from Ukraine*, 49, 6.

DISTINCTIVE QUALITIES OF THE ARTISTIC LANGUAGE OF SERHIY HERASYMENKO

MAZUR V. P.

National Academy of Fine Arts and Architecture

Purpose: analyzing the distinctive qualities of the creative style of artist Serhiy Herasymenko in his paintings included in the ornamentation of the Stauropean Cossack Church of the Intercession of the Holy Virgin in Kyiv.

Methodology. This research has been conducted using the historical and comparative methods, as well as the art critic approaches of figurative, stylistic and formal analysis.

Results: The author offers the analysis of easel paintings created by the artist during 2004–2005, which now belong to the ornamentation of the Stauropean Cossack Church of the Intercession of the Holy Virgin in Kyiv. This paper focuses on specific works by S. Herasymenko, available at the time of the interview. In this article we're covering the religious-themed creations of the artist. We're also analyzing the artistic approaches Serhiy Herasymenko applies to creating religious-themed art. The focus here is on the artworks representing his unique artistic manner and showcasing the artist's high potential. We've studied the stages of his artistic development, emphasizing on the input of mentors and colleagues who have influenced the evolution of his own unique manner. The article also covers S. Herasymenko's own approach to interpretation of figure, composition and coloristic solutions in easel paintings.

СПЕЦИФИКА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ЯЗЫКА СЕРГЕЯ ГЕРАСИМЕНКО

МАЗУР В. П.

Национальная академия изобразительного искусства и архитектуры

Цель исследования – проанализировать стилистические особенности манеры художника Сергея Герасименко в произведениях искусства, вошедших в отделку Ставропигиальной казацкой церкви Покрова Пресвятой Богородицы в Киеве.

Методология. Для проведения исследования были применены исторический и сравнительный методы, а также искусствоведческие методы образно-стилистического и формального анализа.

Результаты. Исследованы станковые живописные художественные произведения, созданные художником на протяжении 2004–2005 гг. Внимание уделено отдельным работам С. Герасименко, доступным на момент нашего интервью. Для статьи за основу взяты произведения художника, посвященные религиозной тематике. В частности, проанализированы художественные подходы Сергея Герасименко к созданию художественных произведений религиозной тематики. Внимание акцентировано на работах, которые представляют его авторскую художественную манеру и указывают на высокий потенциал как художника. Изучены этапы формирования Сергея Герасименко как художника, отмечены влияние наставников и коллег, сказавшиеся на развитии его собственной неповторимой манеры. Отражены особенности почерка С. Герасименко в трактовке формы, построении композиции и колористическом решении станковых живописных

Scientific novelty: This essay is the first-ever introduction of the name of Serhiy Herasymenko, a modern Ukrainian artist, to academic discussion. The paper highlights distinctive figurative and stylistic qualities of his artistic language. The discussion features individual pieces of art from a private collection. This paper surveys an array of Herasymenko's works with remarkable presentation of the artist's constructive features of composition techniques, and his unique manner along with individuality.

Practical significance: The study enabled the analysis of paintings of the modern Ukrainian artist Serhiy Herasymenko that he created while working on the ornamentation of the Stauropean Cossack Church of the Intercession of the Holy Virgin in Kyiv. The specific focus of this paper is on the composition, coloristic and stylistic distinctive features of Herasymenko's artistic style; systemization of a specific layer of his artworks of that period. This may serve as a basis for further research and popularization of his art. The results of this paper will be beneficial for promoting Ukrainian culture in the global context.

Keywords: *Serhiy Herasymenko; artist; stylistic concepts; easel painting; Stauropean Cossack Church of the Intercession of the Holy Virgin in Kyiv.*

произведений.

Научная новизна. Впервые в научный оборот введено имя художника Сергея Герасименко. Рассмотрены образно-стилистические особенности его художественного языка. Представлены его отдельные произведения из частной коллекции. Проанализирован ряд его работ, где отчетливо прослеживаются конструктивные особенности композиционных приемов, авторская манера и индивидуальность замысла художника.

Практическая значимость. Исследование позволило проанализировать творчество современного украинского художника Сергея Герасименко в период, когда он создавал части отделки Ставропигиальной казацкой церкви Покрова Пресвятой Богородицы в Киеве. В частности, рассмотрены композиционные, колористические и стилистические особенности, присущие его манере; систематизирован упомянутый выше пласт его работ – все это вместе будет способствовать изучению и популяризации творчества Сергея Герасименко. Результаты исследования будут способствовать популяризации украинской культуры в мировом контексте.

Ключевые слова: *Сергей Герасименко; художник; стилистические решения; Ставропигиальная казацкая церковь Покрова Пресвятой Богородицы в Киеве.*

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРІВ:

[https://doi.org/
10.30857/2617-
0272.2021.4.8](https://doi.org/10.30857/2617-0272.2021.4.8)

Мазур Вікторія Павлівна, канд. мист., доцент, доцент кафедри теорії та історії мистецтва, декан факультету теорії та історії мистецтва, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, ORCID 0000-0003-1365-7581, **e-mail:** mazur_viktoria@ukr.net

Цитування за ДСТУ: Мазур В. П. Специфіка художньої мови Сергія Герасименка. *Art and design*. 2021. №4(16). С. 88–94.

Citation APA: Мазур, В. П. (2021) Специфіка художньої мови Сергія Герасименка. *Art and design*. 4(16). 88–94.